

Każdy autor ma swoje prawa

Każdy autor ma swoje prawa

Płyty kompaktowe, online-skills, CC BY 3.0

Źródło: online-skills, *Płyty kompaktowe*, ilustracja, licencja: CC BY 3.0.

Wprowadzenie

Prawo autorskie jest prawem o charakterze powszechnym, zatem obowiązuje wszystkich. Dzisiejsza lekcja zawiera treści, dzięki którym uzyskacie odpowiedź na pytania z zakresu stosowania praw autorskich w muzyce oraz w pozostałych dziedzinach, w których te prawa obowiązują. Zobaczycie również film w formie wywiadu, a także obejrzycie prezentację multimedialną, która ma charakter podsumowania i uzupełnienia wiadomości.

Nauczysz się

- Posługiwać się podstawowymi terminami z zakresu prawa autorskiego.
- Rozpoznawać określenia funkcjonujące w instytucjach upowszechniających kulturę.
- Wymieniać zasady korzystania z praw autorskich przysługujących twórcy dzieła.

O prawie autorskim

Każda działalność twórcza, o jakiegokolwiek postaci niezależnie od wartości przeznaczenia i sposobu wyrażenia zwanego ogólnie utworem, posiada indywidualny charakter i bezwzględnie podlega ochronie z mocy prawa autorskiego.

Utworem może być: piosenka, dzieło muzyczne, melodia, rodzaj jingla [czytaj: dżingla] dźwiękowego, przerywnika reklamowego, sygnału itp. Prawa autorskie do poszczególnego utworu przysługują co do zasady jego autorowi z pewnymi wyjątkami. Jeżeli jest kilku autorów danego dzieła to prawa autorskie przysługują im przeważnie w równych udziałach. Jednak w niektórych przypadkach prawa autorskie do utworu mogą przysługiwać nie tyle, że **twórcy** co jego pracodawcy, gdyż twórca stworzył przykładowy utwór w wyniku wykonywania obowiązków podczas swojej pracy.

Autorskie prawa majątkowe gasną z upływem 70 lat od śmierci twórcy. Zaś jego osobiste prawa autorskie są nieograniczone. W przypadku utworu muzycznego przykładowo poprzez jego zapis nutowy uzyskanie ochrony prawnej na utwór muzyczny jest dość łatwe, gdyż należy jedynie spełnić wymagania ustawy. Sprawa zrobi się bardziej skomplikowana w razie ewentualnego sporu, gdzie trzeba wykazać istnienie praw do danego dzieła muzycznego. Dlatego też warto zawczasu podjąć pewne profesjonalne kroki, które zabezpieczą prawo do utworu muzycznego i w razie **naruszenia** pomogą nam skutecznie bronić praw do niego. Dość powszechną praktyką w przypadku tekstów piosenek czy zapisu nutowego jest udanie się do notariusza, który stwierdzi z datą i stemplem, że jest to nasza własność intelektualna. Natomiast jeżeli nie jesteśmy twórcą, ale chcemy uzyskać od innego autora prawo do jego utworu należy w tym celu sporządzić umowę, która w sposób kompleksowy zapewni nam skuteczne prawa.

Bardzo pomocną instytucją, która zajmuje się od lat tymi kwestiami – prócz kancelarii prawnych – jest stowarzyszenie Autorów **ZAiKS** (od Związek Autorów i Kompozytorów Scenicznych).

Niemniej jednak każdy przypadek jest bardzo zindywidualizowany i należy do jednej z bardziej złożonych materii z zakresu prawa ogólnego. Dlatego prócz dostępnych materiałów i opracowań najlepiej jest się udać do specjalisty prawnika, który sporządzi umowę pozwalającą na skuteczne przeniesienie prawa i zabezpieczy nas przed ewentualnymi roszczeniami twórcy w przyszłości.

Prawo autorskie – czym jest i czemu służy

Polecenie 1

Prawa autorskie to rozległy obszar wiedzy. Zastanów się i określ, jakie obszary są chronione dzięki zapisanym w ustawie zasadom? Swoją odpowiedź zapisz poniżej.

Polecenie 2

Odpowiedz na pytanie. Czym skutkować będzie podpisanie się pod czyimś utworem? Swoją odpowiedź zapisz poniżej.

Źródło: online-skills, licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 3

Na podstawie filmu odpowiedz na pytanie. Co oznaczają prawa osobiste i majątkowe w prawie autorskim? Swoją odpowiedź zapisz poniżej.

Źródło: online-skills, licencja: CC BY 3.0.

Prawo autorskie w muzyce – prezentacja multimedialna

Kliknij, aby uruchomić w trybie pełnoekranowym.

Polecenie 4

„Inspiracja” – jak rozumiesz to sformułowanie w kontekście prawa autorskiego? Swoją odpowiedź zapisz poniżej.

Źródło: online-skills, licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 5

Zapoznaj się z prezentacją a następnie wyobraź sobie sytuację, że udostępniasz na portalu internetowym fragment swojego utworu. Komunikat na tej stronie informuje Cię, że wgrywając pliki do portalu zgadasz się na warunki regulaminu, w którym znajduje się zapis o przeniesieniu praw autorskich na właścicieli portalu internetowego.

Czy kliknięcie pod stroną formuły „zgadzam się” jest jednoznaczne z podpisaniem znajomości regulaminu i przeniesieniem praw autorskich na właścicieli portalu? Swoją odpowiedź zapisz poniżej.

Źródło: online-skills, licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 6

Odpowiedz na pytanie. Które z definicji podanych na końcu prezentacji jesteś w stanie powtórzyć i wyjaśnić?

Źródło: online-skills, licencja: CC BY 3.0.

Podsumowanie

Prawo autorskie wyraźnie wskazuje w ustawie, w jakiej sytuacji możemy wykorzystać dany utwór lub jego pojedynczy fragment do użytku osobistego, bez zgody twórcy utworu. Warto jednak zawsze posługiwać się przypisami i podawaniem źródeł, bibliografii czy chociażby zapisów dotyczących samego autora dzieła. Można wtedy bez zgody autora przytaczać w utworach stanowiących samoistną całość urywki rozpowszechnionych utworów lub drobne dzieła w całości, lecz trzeba podać autora i dzieło. Wtedy mówimy o tak zwanym prawie cytatu. To, że korzystamy z czyjejs własności nie jest niczym złym, gorzej jednak kiedy przepisujemy sobie źle pojmowaną „własność”.

Ważne jest też, by pamiętać również o zakresie podmiotowym prywatnego użytku, który obejmuje krąg osób pozostających w związku osobistym, w szczególności pokrewieństwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego (art. 23 ust. 2 ustawy). Zatem, dysponując utworem, to jest: książką, filmem, albumem muzycznym, czy programem typu open-source [czytaj: ołpen sors], możemy taki utwór pożyczyć lub skopiować dla naszych bliskich lub dobrych znajomych. Nie jest to jednak dozwolone w przypadku komercyjnych programów komputerowych bądź gier. Szeroka wiedza z zakresu prawa autorskiego dotyczy również ochrony wizerunku oraz samej korespondencji.

Ćwiczenia

Ćwiczenie 1

Wskaż poprawne odpowiedzi.

„Aby utwór mógł podlegać ochronie prawnej, spełnione muszą zostać trzy warunki, czyli utwór musi:

- ☐ Stanowić rezultat pracy twórcy
- ☐ Utwór musi mieć indywidualny charakter
- ☐ Być wykonany przez grupę artystów
- ☐ Utwór musi przedstawiać przejaw działalności twórczej
- ☐ Zostać przesłany do wydawcy

Ćwiczenie 2

Dopasuj opis do pojęcia.

Przytoczenie drobnych utworów lub fragmentów utworów, bez dokonywania zmian, w odrębnym dziele

Utwór

Każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu

Twórca

Umowa, której istotą jest zezwolenie na korzystanie z utworu na określonych w niej polach eksploatacji

Aranżacja

Rozpisanie utworu muzycznego na inne niż przewidziane w oryginale instrumenty bądź zmiana tempa utworu, rytmu lub harmonizacji

Cytat

Osoba, która stworzyła utwór

Licencja

Źródło: online-skills, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Określ, które działania są legalne, a które nielegalne.

DZIAŁANIA LEGALNE

Sprzedanie książek z poprzedniej klasy

Sprzedanie zeskanowanych nut

Oglądanie filmów na YouTube

DZIAŁANIA NIELEGALNE

Wrzucenie zdjęcia zrobionego przez kogoś do serwisu społecznościowego (bez zgody autora)

Nagranie własnej wersji piosenki znanego wykonawcy i wrzucenie na YouTube

Źródło: online-skills, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Uzupełnij luki w zdaniach.

Każdy kto wykorzystuje cudzy musi podawać tytuł, imię i nazwisko . Nikt nie może autora zmieniać treści i formy utworu.

to pojęcie z zakresu prawa autorskiego oznaczające skopiowanie cudzego utworu (lub jego części) wraz z przypisaniem sobie prawa do autorstwa.

Prawo autorskie ma wyłączny charakter, co oznacza, że bez zgody twórcy korzystać z jego utworów.

Źródło: online-skills, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Przydziel elementy do odpowiedniej kategorii.

Podlegają prawu autorskiemu

Nie podlegają prawu autorskiemu

Akty normatywne

Proste informacje prasowe

Prace (utwory, filmy, programy komputerowe, obrazy, rzeźby, etc.)

Urzędowe dokumenty, znaki i symbole

Projekty urzędowe

Artykuły naukowe

Źródło: online-skills, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Określ, które zdanie jest prawdziwe.

Tekst zapożyczony od innego autora zaznaczasz podkreśleniem

Działanie polegające na bezprawnym wkroczeniu w wyłączne prawa autora, np. korzystanie z utworu bez koniecznej zgody to naruszenie praw autorskich

Podanie źródeł, z których korzystało się do przygotowania prezentacji na zadanie w szkole jest zbyteczne

Źródło: online-skills, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Odpowiedz na pytanie. Wykorzystanie cudzego utworu to sytuacja wyjątkowa. W jakim celu można to zrobić?

Źródło: online-skills, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Po zapoznaniu się z prezentacją raz jeszcze, wypisz ważne dla prawa autorskiego informacje.

Źródło: online-skills, licencja: CC BY 3.0.

Słownik pojęć

Aranżacja

rozpisanie utworu muzycznego na inne niż przewidziane w oryginale instrumenty bądź zmiana tempa utworu, rytmu lub harmonizacji. Przyjmuje się, że takie zmiany utworu nie są jego „opracowaniem” w rozumieniu art. 2 Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Aranżacja nie wymaga więc zgody autora utworu aranżowanego, ale też nie daje ona autorowi aranżacji prawa do części tantiem z tytułu eksploatacji zaaranżowanego przez niego utworu.

Licencja

umowa, w której podmiot praw autorskich (licencjodawca) upoważnia użytkownika (licencjobiorcę) do korzystania z utworu na poszczególnych określonych polach eksploatacji. Licencja może być wyłączna (to znaczy prawo do wykorzystania danego utworu uzyskuje tylko jeden użytkownik) lub niewyłączna. ZAiKS udziela niewyłącznych licencji na korzystanie z utworów składających się na tzw. repertuar ZAiKS-u, określając sposób i zakres korzystania oraz wynagrodzenie autorskie za to korzystanie. ZAiKS nie udziela licencji na bezpłatne korzystanie z utworów.

Naruszenie praw autorskich

działanie polegające na bezprawnym wkroczeniu w wyłączne prawa autora, np. korzystanie z utworu bez koniecznej zgody (licencji) – co stanowi naruszenie autorskich praw majątkowych – przypisywanie sobie autorstwa cudzego utworu bądź naruszenie treści lub formy utworu bez zgody autora (naruszenie autorskich praw osobistych). Skutkuje odpowiedzialnością cywilną i/lub karną.

Nieuczciwa konkurencja

dział prawa prywatnego mający na celu ochronę interesów przedsiębiorców oraz w mniejszym stopniu, konsumentów, przed działaniami sprzecznymi z prawem lub dobrymi obyczajami.

Plagiat

(z łaciny plagium – „kradzież”) – pojęcie z zakresu prawa autorskiego oznaczające skopiowanie cudzego utworu (lub jego części) wraz z przypisaniem sobie prawa do autorstwa poprzez ukrycie pochodzenia splagiatowanego utworu. Może być nim obraz, grafika, fotografia, piosenka, wiersz, praca magisterska, praca doktorska, publikacja naukowa, jak również gra komputerowa.

Tantiema

wynagrodzenie należne autorowi (lub następcy prawnemu autora) za wykorzystanie utworu. Pojęcie równoznaczne z wynagrodzeniem autorskim bądź jednym ze znaczeń honorarium autorskiego. Jest określana jako % wpływów użytkownika związanych z działalnością, w której wykorzystuje cudze utwory lub jako konkretna kwota za akt eksploatacji.

Twórca

inaczej autor. Twórcą może być tylko osoba fizyczna, która stworzyła utwór. Twórcą nie może być osoba prawna np. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Nie jest nim także następca prawny autora ani podmiot, który posiada prawa do utworu np. pracodawca autora, który w ramach stosunku pracy stworzył utwór. Wiąż autor z utworem (prawo oznaczania utworu nazwiskiem lub pseudonimem) istnieje zawsze, niezależnie od tego kto posiada autorskie prawa majątkowe do utworu.

ZAiKS

stowarzyszenie Autorów ZAiKS (od Związek Autorów i Kompozytorów Scenicznych) – polska organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi twórców. Do założycieli ZAiKS-u należeli Stanisław Ossorya-Brochocki, Julian Tuwim, Jan Brzechwa i Antoni Słonimski.

Słownik pojęć został opracowany na podstawie:

- Encyklopedia PWN – wydanie internetowe.
- Słowniczek pojęć ze strony Stowarzyszenia Autorów ZAiKS;
https://zaiks.org.pl/60,176,sloowniczek_pojec

Notatki ucznia

Źródło: online-skills, licencja: CC BY 3.0.

Bibliografia

- *Jak nieodpłatnie korzystać z pracy twórców?* <https://zaiks.org.pl/artykuly/2020/kwiecien/jak-nieodplatnie-korzystac-z-pracy-tworcow> [dostęp: 28.03.2022 r.].
- Grzybczyk K., *Rozrywki XXI wieku a prawo własności intelektualnej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2019.
- *Prawo w kulturze, przewodnik po prawie autorskim*, <https://www.legalnakultura.pl/pl/prawo-w-kulturze/b-przewodnik-b-po-prawie-autorskim> [dostęp: 21.07.2021 r.]
- *Słowniczek pojęć*, https://zaiks.org.pl/60,176,sloowniczek_pojec [dostęp: 28.03.2022 r.].